

Ledelsesberetning 2019

Nordjyllands Historiske Museum

I løbet af 2019 besøgte i alt 162.842 personer et af udstillingsstederne under Nordjyllands Historiske Museum, hvilket er en fremgang på 17.787 gæster i forhold til året før. Fremgangen i besøgstallet skal ses i lyset af, at Nordjyllands Historiske Museum i lighed med andre museer og i overensstemmelse med Slots- og Kulturstyrelsens retningslinjer er begyndt også at tælle de personer, som benytter sig af de fortidsminder og arealer, som museet bruger i sin formidling. Alene 15.263 gæster stammer således fra åbne udgravninger, hvor den meget spændende udgravning på Budolfi Plads, Algade og Vaarst trak over 11.000 besøgende hen over sommeren. Antallet af besøgende på museets udstillingssteder, holder med mindre lokale udsving niveauet fra 2018.

I Aalborg Kommune fordelte de besøgende sig i 2019 (2018) med 19.425 (22.656) på Aalborg Historiske Museum, 429 (504) i Apotekersamlingen, 11.606 (9.844) i Gråbrødrekloster Museet, 4800 (3.526) på Hals Museum og 25.335 (28.786) på Lindholm Høje Museet.

I Rebild Kommune blev Boldrup Museum i 2019 (2018) besøgt af 9.788 (5.822), mens 1.293 (1.787) kom i den endnu ikke åbnede koldkrigsbunker REGAN Vest.

Gæsterne på museerne i Mariagerfjord Kommune fordelte sig i 2019 (2018) med 3.903 (4.692) på Cirkusmuseet, 928 (594) på Hadsund Egnssamling og Møllehistorisk Samling, 980 (1.442) på Havnø Mølle, 1.827 (1.751) på Hobro Museum, 1.124 (1.096) på Lystfartøjsmuset, 3.323 (1.983) på Mariager Museum samt 31.336 (28.978) på Vikingecenter Fyrkat.

Desuden varetager Nordjyllands Historiske Museum formidlingen på Hals Skanse og Lindholm Høje, som i 2019 (2018) har været besøgt af hhv. 6.501 (10.888) og 21.471 (20.706) gæster.

For at kunne opretholde sin forsknings- og formidlingsindsats er Nordjyllands Historiske Museum afhængig af velvillighed fra en lang række private fonde og offentlige instanser, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke: Aalborg Kommune, Augustinus Fonden, Beckett-Fonden, Cirkusmuseets Støtteforening, C.S. Strøbybergs fond til Bevarelse af Jens Bangs Stenhus, Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond, Elisabeth Munksgaard Fond, Lillian og Dan Finks Fond, Folketinget, Jutlander Bank, Louis-Hansens Fond, Kulturministeriets Forskningsudvalg, Mariagerfjord Kommune, Nordea-fonden, Realdania, Rebild Kommune, Region Nordjylland, Slots- og Kulturstyrelsen, Spar Nord Fonden, VELUX FONDEN, og de forskellige foreninger med samlet over 3.000 medlemmer, som er tilknyttet Nordjyllands Historiske Museum. Hertil skal en særlig tak gå til museets sponsorer.

Ved Nordjyllands Historiske Museum var der i 2019 beskæftiget 127 personer svarende til 71 fuldtidsstillinger. I forhold til perioden før 2018 er det en betragtelig forøgelse af antal beskæftigede, hvilket primært skyldes øget aktivitet indenfor arkæologien og arbejdet med projektet REGAN Vest. Langt flere end halvdelen af de ansatte ved museet er sæsonansatte, hvilket typisk er i stillinger som museumsværter og projektansatte arkæologer. Disse afskediges efter sæson eller endt projekt. Men heldigvis har museet en stor og trofast medarbejderskare, der har været ansat i en længere årrække – således er der stort set årligt personaler, der kan fejre 25-årsjubilæum.

Museets bestyrelse bestod ultimo 2019 af: formand Leif Sondrup (foreningsvalgt), Jørgen Skov Andersen (foreningsvalgt), Tage Christensen (foreningsvalgt), Anders Hind (foreningsvalgt), Kim Romdrup (medarbejderrepræsentant), Signe Stidsing Hansen (medarbejderrepræsentant), John G. Nielsen (Aalborg Kommune), Arne Schade (Aalborg Kommune), Søren Brunsholt Andersen (Aalborg Kommune), Thomas Høj (Mariagerfjord Kommune), Jørgen Pontoppidan (Mariagerfjord Kommune) og Gert Fischer (Rebild Kommune). Museets daglige ledelse varetages af museumsdirektør, ph.d. Lars Christian Nørbach.

Økonomi og medarbejdere

Nordjyllands Historiske Museum havde i 2019 (2018) indtægter på 52.623.390 kr. (48.802.103) kr. og udgifter på 52.131.328 kr. (48.757.447) kr., hvilket giver ikke forbrugte midler på 492.063 kr. (44.656 kr.),

der tilføres museets reserver. 44 % af museets indtægter stammer fra kommuner og stat, mens resten kommer fra entré, salg i butikkerne, arkæologi, fonde og indtægtsdækket virksomhed.

Nøgletal 2019 (2018):

Aalborg Kommune 9.622.682 kr. (9.427.210 kr.)
Mariagerfjord Kommune 4.157.000 kr. (4.209.000 kr.)
Rebild Kommune 1.205.000 kr. (1.205.000 kr.)
Staten ordinært 5.424.826 kr. (5.472.512 kr.)
Staten REGAN Vest 2.600.000 kr. (2.600.000 kr.)
Entré og Salgsindtægter 3.872.688 kr. (3.848.837 kr.)
Fonde 1.757.607 kr. (1.668.934 kr.)
Arkæologi 13.186.597 kr. (16.770.696 kr.)
Indtægtsdækket virksomhed 2.982.824 kr. (2.127.434 kr.)

Udstillinger & arrangementer

Aalborg Kommune

Aalborg Historiske Museum

Aalborg Historiske Museum har i 2019 haft forskellige små og store udstillinger ud over de faste udstillinger. Den største af disse – Byen i billeder – åbnede i maj, og den er omtalt særskilt i denne årbog. Derudover har der blandt andet været en udstilling om de mange arkæologiske fund, der er gjort i de store udgravninger på Budolfi Plads lige overfor museet. Størst opsigt vakte et middelaldersværd, som i februar 2019 blev fundet i Algade af to kloakarbejdere. Det blev udstillet på museet, og i påskeferien sad en konservator og rensede det i udstillingen, hvor interesserede museumsgæster fulgte med.

I perioden 17. august – 14. september blev udstillingen ”Den tidlige by” om Aalborgs oprindelse i vikingetiden vist. Den adskilte sig ved, at den blev vist ude i Aalborgs gader ved hjælp af tre såkaldte udstillingskuber. Foruden plancher på kubernes sider om byens oprindelse og de arkæologiske fund var hver kube forsynet med et moderne kunstværk på taget. De blev udført af billedkunstner Vivi Linnemann, der havde taget udgangspunkt og inspiration i de arkæologiske fund, der formidledes på plancherne. Kuberne var opstillet henholdsvis i Algade ved Budolfi Kirkes kor, i Algade ved Sallings indgang og i Bredegade ved Nørregade. På åbningsdagen blev der afholdt en workshop med støbning af vikingetidssmykker og prægning af Aalborgs ældste mønt fra kong Hardeknuds tid (1035-1042). Udstillingen blev lavet i forbindelse med forskningsprojektet ’From Central Space to Urban Place’, der er støttet af Veluxfonden. Udstillingskuberne blev besøgt af mere end 5.000 personer. Hertil er udgravningerne ved blandt andet Budolfi Plads og Algade blevet formidlet til mere end 10.000 borgere og turister.

I oktober åbnede en mindre udstilling på museets anden sal i anledning af 30-året for Berlinmurens fald, hvor publikum blandt andet kunne få udstillet de små stykker af Berlinmuren, som de dengang havde taget med hjem som souvenirs. Åbningen faldt sammen med, at der på pladsen ved Budolfi Kirkes vestlige indgang blev opstillet et flere tons tungt og 3,5 meter højt stykke af Berlinmuren. Det stod udstillet i en gigantisk glasmontre i et par uger, inden det rykkede til Nationalmuseet.

På Aalborg Historiske Museum har man i løbet af 2019 kunnet deltage i mange forskellige aktiviteter for både børn og voksne – nogle er tilbagevendende år efter år, mens andre er engangsarrangementer. I skoleferierne kommer bedsteforældre og forældre ofte forbi med børn, hvor de bliver på museet i mange timer på grund af forskellige faste ferie-opgaveløb. De yngste børn kan gå på jagt efter perler til et armbånd, mens de ældre børn får større udfordringer. De store børn kunne i 2019 blandt andet hjælpe modstandsgruppen Churchill-Klubben med at finde en hemmelig kode og efterfølgende afkode den. I efterårsferien kunne de løse Småkagemysteriet og finde mormors kagedåse, og i ugerne op til jul var det museumsnissen, der havde brug for hjælp til at komme i tanke om sin yndlingsmelodi.

I efterårsferien var der ekstra aktiviteter med både tegnekonkurrence i den nye udstilling Byen i billeder og et aktivitetsværksted, hvor man kunne skære græskar, lave kastanjedyr og forsøge sig med kartoffeltryk. Ved museets traditionelle julestue i november kunne man lave gammeldags julepynt og lære at fremstille bolsjer.

Som noget relativt nyt har museet de seneste år tilbudt sansemættede børnerundvisninger. Her kommer børnene i en gruppe rundt på museet, hvor de smager, lugter og rører ved historien. Hvordan smagte den grød, man spiste i jernalderen? Hvor tung er en håndgranat? Og hvordan lyder det, når man sidder ved det store cigarmagerbord og synger ligesom cigarmagerne gjorde engang? Udover de sansemættede rundvisninger, blev der i efterårsferien også afviklet en række uhyggelige børnebyvandring om hekse, spøgelser og røvere.

I løbet af året har museet afviklet langt over 60 offentlige byvandring, som er så populære, at mange har været udsolgte. Der er tale om traditionelle byvandring med forskelligt tema, som fx Aalborg under besættelsen, Det glade Aalborg. Middelalderens Aalborg, Nørresundby med mere. En skilte sig dog ud: Den særlig allehelgensudgave af vores uhyggelige byvandring Hekse, spøgelser og bloddryppende historier. Den var nemlig krydret med særlige special effekts. Museets medsammensvorne var rollespilsforeningen TROA, der vakte de døde til live igen, og sørgede for at man på byvandringen fik følgeskab – og bagholdsangreb – af spøgelser, bødler, zombier, pestramte og mandsstore rotter. Det er svært at sige, hvem der morede sig bedst – publikum eller rollespillerne. Der blev afholdt fire af disse ekstra uhyggelige byvandring om aftenen den 31. oktober, og de var – som mange andre byvandring – alle udsolgt på meget kort tid. Et andet særligt arrangement fandt sted godt halvanden måned tidligere. Sammen med andre kulturinstitutioner i Aalborg kunne man 8. september deltage i et alternativt motionsløb, DAC Arkitekturløb, der gav mulighed for at løbe gennem forskellige kultursteder – deriblandt Aalborg Historiske Museum. De fleste foretrak dog at gå – og nogle blæste på tidtagningen og brugte tid på at se udstillingerne, når de nu alligevel var i huset.

Apotekersamlingen

Apotekersamlingen tiltrækker mange forskellige gæster. Foruden de almindelige museumsgæster, har vi i løbet af 2019 haft besøg af både universitetsstuderende og en fantasy-forfatter. Først på året gennemførte vi for tredje år i træk en række rundvisninger og forelæsninger for studerende i sundhedsteknologi fra Aalborg Universitet. Besøget i Apotekersamlingen indgik i undervisningen om videnskabsteori og tjente som en introduktion til medicinhistorie. I år blev det som et forsøg krydret med en øvelse i brug af sanserne som "måleapparat". Her skulle de studerende finde frem til fire indholdsstoffer i den klassiske hostesaft "Kongen af Danmarks Brystråber" blandt 15 mulige ingredienser i en såkaldt "organoleptisk test".

Sundhedsteknologi er en gren af ingeniørvidenskaben, hvor der udvikles alle former for udstyr og teknologier til sundhedsvæsenet. Man beskæftiger sig derfor med menneskets sanser på flere måder: dels arbejder man med at gøre sanseindtrykkene målbare, dels er det sundhedsteknologer, som udvikler høreapparater og måske med tiden også kunstige øjne og andre sanseproteser.

I april havde Apotekersamlingen besøg af fantasy-forfatteren Malene Sølvsten, som var på jagt efter inspiration og viden til sin femte bog i serien "Ravnens hvisken". Malene Sølvsten skaber et helt særligt univers ved at blande nordisk mytologi med historiske perioder og vores egen tid. Hendes fortællinger er lige så farverige og saftige, som hendes research er grundig, og hun har et godt tag i sine unge læsere. I den seneste fortælling er den udødelige Elias på sin rejse gennem tiden nået frem til 1700-tallet, hvor han er apoteker i Jens Bangs Stenhus i Aalborg. Malene besøgte derfor Stenhuset og Apotekersamlingen sammen med sin familie i forbindelse med sin research.

Bogen om Svaneapotekeren Elias fik titlen "Livets Blod", og den udkom på Gyldendals Forlag i november 2019.

I 2019 fortsatte arbejdet med indretning af lapidariet; der er en samling af gamle bygningssten og stenfigurer fra Jens Bangs Stenhus. Lapidariet ligger på spidsloftet over Apotekersamlingen i selvsamme hus.

Indvielse af den nye samling og udstilling måtte desværre udskydes, hvilket blandt andet skyldtes problemer med levering af specielle lysarmaturer. Forsinkelsen gav dog tid til at gå mere i dybden med detaljer i indretningen – blandt andet fik vi undersøgt sporene af det hejseværk, som oprindeligt har bragt kornsække og andre varer op på spidsloftet fra de underliggende etager, da huset fungerede som købmandsgård.

Med hjælp fra dygtige frivillige tilknyttet middelaldermarkedet ved Voergaard Slot lykkedes det vores håndværkere at rekonstruere det oprindelige hejseværk. Når lapidariet åbner, kan publikum derfor prøve, hvordan hejseværkets store hjul virker som vægtstang, så man med et træk på kun 10 kg kan løfte en sæk som vejer 50 kg.

Gråbrødrekloster Museet

Traditionen tro, bød musikfestivalen Northern Winter Beat på to velbesøgte koncerter i Gråbrødrekloster Museet i årets første måned. 25. januar gæstede FYR, alias Oscar Lundsteen, således det underjordiske museum med en solokonzert. Her oplevede publikum en vaskeægte spillemand på bedste trubadurmanér med støvet og beskidt sliderørs deltablues krydret med beatlyd fra 60'erne. Dagen efter var det Hjalte Ross, der gav en meget personlig koncert, hvor en intens følelse af tidsløshed bredte sig i museet, mens sang og guitar-spil gik op i en højere enhed.

16. april var de to studenterpræster ved Aalborg Universitet, Nanna Holm og Christen Staghøj Sinding, i museet i anledning af påsken. Inspireret af den hellige Frans af Assisi's liv og virke afholdt de andagten Before Easter. Som tidligere år var andagten særdeles velbesøgt af primært universitetets udenlandske Erasmus-studerende, men også af almindelige publikummer. Sangere fra Budolfi Domkirkes Kor og en cellist fuldendte den meditative stemning i museet denne aften.

Hals Museum

Selvom Hals Museum som et selvbetjent museum normalt er uden bemanning, betyder det ikke, at der ikke er liv. Der kommer fortsat mange gæster, og i gæstebøgerne kan man læse, at folk er glade for at kunne gå og komme, når det passer dem.

Fredag før påske var der ekstra liv på museet, hvor omkring 100 børnehavebørn malede æg og var på rundvisning i museet og på skansen. I sommerferien blev der afholdt en række byvandring i Hals, og i september stod museet i samarbejde med Hals Menighedsråd og Hals Arkiv for en meget velbesøgt kirkegårdsvandring i anledning af Hals Kirkes 800 års fødselsdag.

2019 var også året, hvor Hals Museum fik sin egen app. I efterårsferien blev Opdag Skansen nemlig lanceret, og med telefonen i hånden kan man nu gå rundt ude på skansen og inde på museet og løse opgaver om skansens historie. I forbindelse med lanceringen var der både børnerundvisninger, smagsprøver og prøv-selv-aktiviteter.

Hals Museum har også i år haft et rigtig godt samarbejde med Hals Arkiv, der blandt andet har skænket museet en fin skærm, som frivillige fra arkivet holder forsynet og opdateret med dejlige fotografier fra det gamle Hals.

Som noget helt nyt har Visit Aalborg fået fast base på Hals Museum, og der er installeret en tablet til museumsgæsterne til informationssøgning. Derudover er der en række turistbrochurer og en byvandningsfolder, så turister kan begive sig ud på eventyr i Hals på egen hånd.

I 2019 er der også blevet oprettet et frivilligt plejelaug, Hals Skanse Plejelaug, der fremover tager sig af lettere naturplejeopgaver på den fredede skanse. Opgaverne udføres i samarbejde med Aalborg Kommune, Park og By.

Lindholm Høje Museet

I vinterferien havde museets gæster mulighed for at følge arkæologens arbejde på tæt hold og overvære udgravningen af et helt ekstraordinært gravfund fra vikingetiden - et fund gjort i forbindelse med udgravningen af gravpladsen i Fjeldsted ved Mariager i 2018. Et hjembragt præparat (jordklump) indeholdende blandt andet skålspænder (afsløret på forhånd ved røntgenfoto) blev udgravet og behandlet af arkæolog Lone Andersen, konservator Nanna Braunschweig og Rasmus Gregersen. Både børn og voksne fulgte interesseret med efterhånden som smykkerne dukkede frem i lyset, og der blev gjort overraskende fund af to typer tekstil, som røntgenbillederne ikke på forhånd havde afsløret.

Arkæologi-interesserede kunne i vinterferien endvidere møde medlemmer af Nordjysk Detektorforening, som velvilligt stillede op og viste spændende fund frem og fortalte om foreningens aktiviteter samt afholdt gættekonkurrence med præmier for børn og voksne.

Lindholm Høje Museet fik i april måned fornemt royalt besøg. Her modtog vi en thailandsk prinsesse med sit følge samt den thailandske ambassadør til et privat VIP-besøg. Det var uden mediedækning efter ønske fra prinsessen. Hendes kongelige højhed, der har speciel interesse i arkæologi, udviste stor interesse for såvel Lars Christian Nørbachs rundvisning, udstillingerne – som for butikens souvenirs.

April blev også måneden for et mindre velkomment besøg på højene. Vi oplevede således hærværk i form af "udgravninger" på gravpladsen. Det kan ikke udelukkes, at der var tale om sporene efter en skattejæger, der har forsøgt at gøre sig et fantastisk fund fra vikingetiden. Vedkommende har dog ikke læst på lektien, da alle grave som bekendt blev fuldt udgravet i 1950'erne. Gravpladsen er fredet, hvorfor museet efterfølgende har politianmeldt sagen. Kriminaltekniske undersøgelser viste blandt andet, at der under gravearbejdet var gjort brug af en feltspade, men ellers var der ingen spor, som kunne lede mod gerningsmanden.

I juni var Lindholm Høje rammen for den traditionelle og altid velbesøgte sankthansaften med bål og sange ved kammerkoret Coro Misto. Årets båltale var ved rådmand Hans Henrik Henriksen, By- og landskabsforvaltningen i Aalborg Kommune. Der var fri entré på museet fra kl. 17, og rigtig mange benyttede sig af dette tilbud.

August bød på to offentlige - og straks udsolgte - rundvisninger på højen og i museet ved museumsdirektør Lars Christian Nørbach. Samme måned havde museet også besøg af en meget historieinteressert kulturminister, Joy Mogensen, der selv havde bedt om at måtte kigge forbi i forbindelse med forpligtelser ved DGI Landsstævnet i Aalborg.

Årets sidste arrangement på museet fandt sted i efterårsferien, hvor man kunne opleve "vikingehåndværk og håndarbejde". For børn var der tegnekonkurrencer med præmier og mulighed for at lave flettede snore med slyngstokke-teknik. Desuden var vi så heldige at have besøg af en gruppe frivillige fra Vikingegruppen Lindholm Høje, som viste smukt håndarbejde og dygtigt håndværk, som læderarbejde, brikvævning og arbejdet med fremstilling af bue og pil.

I alt har over 27.000 valgt at besøge Lindholm Høje Museet i 2019 – både ved de nævnte arrangementer og som almindelige museumsgæster, mens næsten 47.000 har været en tur forbi selve gravpladsen på højen. En del af disse besøgende er kommet langvejs fra: Alaska, Trinidad, Oman, Panama og mange andre steder – op mod 70 forskellige nationer er repræsenteret i vores besøgsstatistik for 2019. En væsentlig del af museets gæster kommer krydstogtskibene, der lagde til i Aalborg fra april til oktober – de sendte næsten alle en eller to busser afsted med gæster mod museet, hvor museumsværter iført vikingetøj stod parat til at tage imod dem.

Rebild Kommune

Boldrup Museum

Boldrup Museum er åbent for besøgende mange timer hver eneste dag – dørene åbnes automatisk kl. 9.00, og der er ingen entré. Det har blandt andet betydet, at det lille museum er blevet et meget populært udflugtssted, hvor også de lokale kommer igen og igen. Museet har også en veludstyret shelterplads, som er meget populær, og der er hele sommeren familier, der nyder idyllen med den smukke natur, museets børnevenlige dyrehold og de maleriske rammer, som stedet byder på. En meget stor del af museets besøgende har altid været – og er det stadig – brugerne af museets populære skoletjeneste.

Det lille museum har mange år på bagen. Helt tilbage i 1969 stiftede lokale græsrodder Boldrup Museumsforening. Folkene bag foreningen var også med i den gruppe, der tog initiativ til at oprette det, der kom til at hedde Sydhimmerlands Museum, og som nu er en del af Nordjyllands Historiske Museum. Foreningen har gennem alle årene spillet en meget stor rolle i det liv, der udspiller sig på Boldrup Museum, og det var derfor også naturligt, at foreningens 50-års jubilæum skulle fejres på behørig vis. Med hjælp fra forskellige sponsorer blev der afholdt en stor reception med festmiddag og efterfølgende blev filmen "Før Frosten" vist i de fantastiske rammer udenfor på gårdspladsen. I løbet af 2019 har foreningen – som det er tilfældet hvert år – desuden været med til at afholde pløje- og sådag, snapseaften, æbledag, honningens dag, podekursus samt en yderst velbesøgt fåredag.

REGAN Vest

I 2019 kom arbejdet med realiseringen af REGAN Vest – Danskernes Koldkrigsmuseum et væsentligt skridt videre. Finansieringen af den ny velkomstbygning samt restaurering af bunkere og maskinmesterboligen faldt på plads. Stor velvillighed og generøse bevillinger fra Realdania, Folketinget, Augustinus Fonden, Rebild Kommune, Aalborg Kommune, Spar Nord Fonden, Region Nordjylland og Jutlander Bank gjorde, at arkitektkonkurrencen for velkomstbygningen kunne udskrives og entrepriserne for restaureringsarbejderne udbydes.

Vinderen af arkitektkonkurrencen blev det aarhusianske AART, som blev præsenteret for offentligheden ved et velbesøgt pressemøde på Comwell Rebild i januar 2020. Hurtigt herefter var det også muligt at præsentere DTEK fra Støvring som hovedentreprenøren for restaureringsarbejderne. Arbejderne med projektet blev midt på året langt over i Ejendomsfonden REGAN Vest.

Der er stadig meget stor bevågenhed på REGAN Vest, og i 2019 afvikledes en række velbesøgte offentlige arrangementer med personer, som har spillet en central rolle i Danmark under Den Kolde Krig. Tidligere energiminister Poul Nielson lagde ud med et interessant oplæg om Socialdemokratiet og de overvejelser, som han personligt havde gjort sig om den såkaldte fodnotepolitik.

En velopløst tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen causerede ved et overordentligt velbesøgt arrangement 9. november (30-års-dagen for Berlinmurens fald) på Comwell Rebild over sin egen og andre toppolitikeres roller i de sidste tiår af Den Kolde Krig. Vi kom vidt omkring blandt tidens statsledere og udenrigsministre. Vanen tro, var Uffe Ellemann-Jensen god for en række morsomme og skarpe bemærkninger om venner og fjender i det politiske spil.

Mariagerfjord kommune

Cirkusmuseet

I efteråret 2019 gik museet i gang med at forberede en særudstilling med fokus på Cirkus Schumann. Nordjyllands Historiske Museum har mange genstande og scrapbøger fra Cirkus Schumann, og tilsammen giver de en oplagt mulighed for at fortælle historien om det berømte cirkus, der var kendt for sine imponerende hestenumre.

Cirkus Schumann blev grundlagt i 1868 af Gotthold Schumann, og det havde forestillinger i Cirkusbygningen i København om sommeren fra 1918 til 1969 med en afbrydelse mellem 1938 og 1943. Familiens varemærke var næsten fra begyndelsen et særligt talent for at træne heste, der resulterede i hestenumre af høj kvalitet. Igennem årene optrådte der i Cirkus Schumann blandt andet sjippende heste, heste der spillede bold, mere end 20 heste i svære formationer i frihedsdressur og meget mere.

Under forberedelserne til særudstillingen om Schumann, kontaktede museet naturligvis Katja og Benny Schumann, som begge var en stor del af Cirkus Schumann. De har bidraget med fotos, film, genstande og fortællinger. Udstillingen kan allerede nu ses på Cirkusmuseet.

Cirkusmuseet var i 2019 rammen om flere arrangementer. Der var først og fremmest sommerskole i august, som var fuldt besat, hvor børnene var artister for en dag. I efterårsferien optrådte den 12-årige Nynne Hulsig med sin egen forestilling på museet. Hun er ikke en almindelig pige – hun er et naturtalent i en trapez, og hendes hjerte brænder for cirkus. Hun fik i sæsonen 2019 lov til at være med i Cirkus Trapez og rejste rundt på landevejen med dem i sommerhalvåret. På Cirkusmuseet viste hun sit talent i trapezen for 50 besøgende, og hun fortalte om sin vej til cirkus. Samme dag boltrede børn sig i ridehuset med Gug Rope Skipping Team, der kastede de glade børn ud i en sjippeworkshop.

Som altid er Cirkusmuseet Støtteforening til stor hjælp for museet. Den afholder fastelavnsfest og julearrangement sammen med Rold Bylaug, og den repræsenterer museet ved uddelingen af Årets Cirkuspris – en pris, som Benny Schumann for øvrigt modtog i 2019.

2019 blev igen et år, hvor mange elever via museets skoletjeneste fik en uforglemmelig oplevelse som artister i den gamle cirkusbygning. Når musikken spiller, og de nye artister står i midten af manegen og modtager applaus fra måske 150 begejstrede publikummer, har de små artister fået en oplevelse, de husker huske resten af livet.

Udover de mange skoleforløb med afsluttende cirkusforestilling deltog skoletjenesten også i Børnekulturugen i Mariagerfjord Kommune. Her havde skoletjenesten – ligesom det også er sket ved tidligere lejligheder – slået sig sammen med Jørgen Mortensen og Søren Visby fra det lille omrejsende ensemble "Det Flyvende Kuffertcirkus". Børnekulturugen havde i 2019 temaet Mariagerfjord ud i verden, og for at leve op til det internationale tema blev den lille omrejsende cirkustrup derfor døbt "Det Flyvende Tæppe-cirkus". Skolerne i Mariagerfjord fik i løbet af ugen således besøg af tre lidt gakkede artister fra det fjerne østen, der lavede cirkus for og med eleverne i stort set alle kommunens 2. klasser.

2019 var også året, hvor jernbanen op gennem det nordlige Jylland havde 150-års jubilæum, og i Arden blev det fejret på behørig vis. Cirkus Miehe havde en stor tilknytning til byen, og det var blandt andet her, Louise Miehe levede de sidste mange år af sit liv. Jernbanen har sikkert haft stor betydning for, at Cirkus Miehe overhovedet valgte at slå sig ned i området, og derfor var det også naturligt, at jernbanejubilæet blev kædet sammen med Cirkus Miehe. Arden skoles 2. klasser fejrede således jubilæet med cirkusworkshop og afsluttende forestilling i kulturhuset. Igen var det museets skoletjeneste og Jørgen Mortensen fra "Det Flyvende Kuffertcirkus", der stod for artisterierne.

En årlig tilbagevendende begivenhed er Cirkussommerskolen for børn i Rebild og Mariagerfjord kommuner. Som det altid er tilfældet, blev det en uge med masser af aktivitet og ivrige børn, og det er fantastisk at opleve børn i en undervisningssituation, hvor læreren bliver nødt til at tvinge eleverne til at holde frikvarter.

At lave cirkus er en fest for børn, og Vestrup Skole fra Vesthimmerlands kommune valgte i 2019 at tage skridtet fuldt ud og simpelthen holde skolens store samlede sommerafslutning på Cirkusmuseet. Eleverne fra alle skolens årgange arbejdede sammen om en fælles cirkusforestilling, der kom til at sætte et festligt punktum for skoleåret.

Det samlede besøgstal på Cirkusmuseet er desværre faldet i det forgange år. Det skyldes formentlig, at Rold Kro har været lukket i 2019, da mange krogæster tidligere lagde vejen forbi museet.

Hadsund Egnssamling og Møllehistorisk Samling

Hadsund Egnssamling lægger ofte hus til historiske foredrag, som Havnø Møllens Venner og Hadsund Museumsforening arrangerer. Efter ombygningen af museet i 2016 er der en fin foredragssal til formålet, og i august 2019 overrakte de to foreninger museet en projektor med lydanlæg til fælles brug. Det blev straks taget i brug, og i august og september var der således flere aftener, hvor filmen "Ålekrogsfikseri i Mariager Fjord" fra 1991 med de to gamle fiskere Villads Villadsen og Christian Gudmann blev vist for et begejstret publikum. Museet forventer at bruge projektor og lydanlæg jævnlige i forbindelse med offentlige foredrag i de kommende år.

I løbet af 2019 blev en stor del af Hadsund Egnssamling gennemgået for at optimere mulighederne for fremover at kunne bruge samlingen i forsknings- og formidlingsmæssig sammenhæng. I den forbindelse er opbevaringsforholdene for en væsentlig del af samlingen blevet forbedret markant. Gennemgangen er støttet økonomisk af Slots- og Kulturstyrelsen.

Havnø Mølle

Havnø Møllelaug er en gruppe af frivillige, der driver Havnø Mølle i samarbejde med Møllehistorisk Samling i Hadsund. Om sommeren byder laugets gæster velkommen i møllen hver onsdag eftermiddag. De slog også dørene op en søndag i juni til den nationale mølledag. Her malede laugets medlemme mel og fortalte om "den gamle dame", som møllen kaldes blandt venner. I alt besøgte 980 mennesker Havnø Mølle i 2019 – et imponerende tal for et af vores mindre, men dog charmerende besøgssteder.

1. september 2019 var det 25 år siden, at det daværende Hadsund Egnsmuseum overtog skødet på Havnø Mølle, som da blev museumsmølle. Møllen var dengang i kraftigt forfald, men den har igennem årene gennemgået løbende restaureringer, og den er i dag i fin stand. Den ejes nu af foreningen Havnø Møllens Venner, og foreningen markerede jubilæet med udgivelsen af bogen "Havnø Mølle – fra herregårdsmølle til museumsmølle", der fortæller historien om møllen som en del af Havnø Gods. Nordjyllands Historiske Museum bidrog økonomisk til udgivelsen, som er skrevet af tidligere museumsinspektør Lise Andersen. Der blev afholdt en reception for bogen på Havnø Mølle 1. september. Bogen er den første samlede fortælling om møllen.

Traditionen tro, afholder Havnø Møllers Venner, Møllehistorisk Samling og Visborg Kirke hvert år høstfest på møllen. I år var det den 15. september, og dagen bød på både høstgudstjeneste, tur i hestevogn, fremvisning af gamle traktorer og mulighed for børn for at male mel på håndkværn.

Hobro Museum

Museet leverede i foråret 2019 oplysninger om Ane Kathrine til Himmerlands Teater, i forbindelse med opsætningen af et teaterstykke om hende. Hun var en tjenestepige, som i 1813 satte ild til den købmandsgård i Hobro, hvor hun tjente. Ni bygninger brændte ned, og hun blev senere halshugget for gerningen.

Der var stor interesse for teaterstykket, og museet besluttede at afholde nogle byvandring under navnet "Da byen stod i flammer". Der blev afholdt tre velbesøgte byvandring, og som følge deraf har der også i 2020 byvandring på plakaten i Hobro. Her er fokus på den lille, fattige købstad, der blev ramt af store ildebrande i 1690, 1812 og 1813, og som led voldsomt rent økonomisk i forbindelse med tabet af Norge i 1814. Danmark havde indtil da eksporteret store mængder korn til landet, hvoraf meget af det blev udskibet fra Hobro. I midten af 1800-tallet fik den lille købstad en havn og de første små fabrikker og gik nu en bedre tid i møde.

Hobro Museum har igen oplevet en lille stigning i besøgstallet, og hovedattraktionen er fortsat fundene fra Fyrkat. Hobro Lokalhistoriske Arkiv flyttede i vinteren 2018-2019 fra Aldersro ved siden af Hobro Museum til Fyrkat Møllegård, hvor administrationen også er flyttede ud. 2019 har derfor været præget af at pakke kontorerne ud igen og få arkivet på plads. Det har været et stort arbejde, men har givet fine faciliteter for arkivet og dets besøgende. Der er et rummeligt lokale for besøgende, og arkivalierne ligger under gode opbevaringsforhold på 1. sal.

Lystfartøjsmuseet

På havnen i Hobro ligger Lystfartøjsmuseet som en lille perle, der i kraft af sin placering i et velbevaret kulturmiljø og i et sjældent pakhus rummer muligheder for at formidle en bredere historie om fjordens betydning for området. En fortælling om tidlig industrialisering og fjordens rolle som transportvej samt vandet og naturen som base for et moderne fritidsliv fra sidst i 1800-tallet og frem – med andre ord en stærk fortælling med mange tråde op til i dag.

Museet foretog i 2019 i samarbejde med Epinion en brugerundersøgelse, der undersøgte, hvorvidt et sådant Fjordmuseum ville appellere til såvel de lokale borgere som turister. Undersøgelsens resultat var lovende, og Nordjyllands Historiske Museum arbejder i de kommende år videre med at afsøge mulige emner til et eventuelt Fjordmuseum. Der er desuden planlagt guidede ture på havnen i sommeren 2020 netop på grund af stedets stærke fortælling om dansk industri ved mindre havne først i 1900-tallet.

Men et er fremtiden, noget andet er nutiden, og i løbet af sæsonen i 2019 har der været flere aktiviteter på Lystfartøjsmuseet. Blandt andet i uge 42, hvor der hvert år er Økologisk Marked på havnen. Her deltog museet med en bod for børn, hvor de kunne lave deres egne flaskeskibe.

Mariager Museum

Mariager Museum oplevede i 2019 stor besøgsfremgang, hvilket ikke mindst sommerfesten og julearrangementet bidrog til. Museet er tovholder ved sommerfesten, mens Mariager Museumsforening er arrangør af julefesten.

Der kom over 800 besøgende til sommerfesten, hvor gæsterne kunne køre med hestevogn, købe honning, gå med på rundvisning på museet og meget andet. Julefesten i november lokkede over 1000 besøgende til. Her kunne gæsterne blandt andet vælge en tur i veteranog, tage med på rundvisninger og spise klejner i de gamle stuer.

I sommeren 2019 indledte museets ledelse og Mariagerfjord Kommune en dialog med Mariager Museumsforening om muligheden for at overdrage museet til foreningen. Baggrunden var, at Nordjyllands Historiske Museum i 2018 blev kvalitetsvurderet, og her lød den klare melding fra Slots- og Kulturstyrelsen, at Mariager Museum ikke lever op til statsanerkendte museers standard. Desuden viste det sig efter dialog med Mariager Museumsforening, at den er interesseret i at drive museet selv. Derfor er der siden

sommeren 2019 blevet arbejdet på at udskille Mariager Museum til Mariager Museumsforening med virkning fra januar 2021.

Vikingecenter Fyrkat

På mange måder har sæson 2019 på Vikingecenter Fyrkat været ganske som den plejer. Besøgstallet ser ud til at have stabiliseret sig omkring de 30.000 gæster, og der er blevet gennemført en lang række aktiviteter, hvoraf en del har været gennemgående i flere år, og nu nærmest kan betegnes som traditioner. Men heldigvis har der også været en række nye tiltag. Blandt de tilbagevendende aktiviteter kan nævnes besøg af forskellige vikingegrupper og håndværksformidlere hver eneste weekend i sæsonen, gæster fra krydstogtskibene, der lægger til i Aalborg og Århus samt naturligvis alle skolebesøgene.

Fyrkat Vikingemarked, der foregår ved borgområdet, bød på konkurrencer for såvel vikinger som gæster, handelsfolk med boder, formidling af håndværk og forskellige fortællinger om vikingerne og deres tid – og i år også instruktion i og mulighed for at prøve glima-brydning.

Årets andet store marked – Vintersolhvervsmarkedet – var også velbesøgt, og det bød i år på ryttershow, ildshow, musik og dans samt naturligvis alle boderne og fakkeloptøget med den efterfølgende fremsigelse af versene om solhvervet.

Et nyt tiltag har været faste rundvisninger på borgområdet og på Vikingegården. Det var ikke helt så mange gæster, som vi havde håbet, men til gengæld var de, der deltog, alle meget glade for en times rundgang med en viking og muligheden for at stille spørgsmål og blive klogere på vikingetiden.

Langhuset på Vikingegården blev allerede renoveret i 2018, og i 2019 har vi arbejdet på at få det indrettet, så det kunne blive en værdig bolig for en stormand og hele hans familie. Det kan man læse mere om andetsteds i denne årbog. Desuden fik det store halvtag på Vikingegården sidst på året lagt tag af græstørv på et underlag af birkebark, så man nu endelig kan arbejde i tørvejv – et arbejde mange frivillige har bidraget med at udføre.

2019 blev også året, hvor vi omformulerede skoletjenestens mange forskellige aktiviteter til læringstilbud, som i højere grad kommer lærerne i møde og beskriver den faglige vinkel, og hvad eleverne forventes at opleve under besøget. Vi gik også i gang med at afprøve et helt nyt tilbud specielt til konfirmandforberedelse, som vi forventer at kunne tilbyde de unge mennesker og deres præster fremover. Her lærer de kommende konfirmander i en blanding af opgaveløb og rollespil om kristendommens indførelse. De unge mennesker møder blandt andet kong Harald og dronning Tove, vølven på Fyrkat, en bygmester, en sølvsmed, en fiskerkone, en andalusisk købmand, paven, ærkebiskoppen, kejseren og hans datter og endnu flere personer, som hver fortæller en historie og har opgaver, som skal løses. Det tager 3-4 timer og involverer en del medvirkende; såvel ansatte som frivillige vikinger.

Endelig fik museumsbutikken på Vikingegården i 2019 selskab af endnu en butik, som ligger på Fyrkat Møllegård lige ved indgangen til borgområdet. Der er rigeligt med kunder til begge butikker, og salget af varer er steget - især er de varme drikke, museums kopier af smykker og andre vikingesager samt det større udvalg af bøger blevet godt modtaget.

Så skønt 2019 lignede de forrige sæsoner, så sker der altid noget nyt og spændende på Vikingecenter Fyrkat.

Med venlig hilsen

Lars Nørbach

Museumsdirektør, ph.d.

Nordjyllands Historiske Museum

August 2020